

Pasient- og brukerombudet i Oslo og Akershus
Sosial- og eldreombudet i Oslo

Gry Bråthen Røkkum

spesialkonsulent, team for kommunale helse- og omsorgstjenester

Nasjonalforening for folkehelse
Lillestrøm, 11.11.23

Ombudets mandat

Pasient- og brukerombudet skal arbeide for å ivareta pasientens og brukerens behov, interesser og rettssikkerhet overfor den statlige spesialisthelsetjenesten, den fylkeskommunale tannhelsetjenesten og den kommunale helse- og omsorgstjenesten, og for å bedre kvaliteten i disse tjenestene.

Pasient- og brukerrettighetslovens § 8-1

Hvem er vi?

Anna Ryymin
Pasient- og brukerombud i Oslo og Viken,
kontor Oslo
Sosial- og eldreombud i Oslo

Hva kjennetegner ombudet?

- Skal bidra til å sikre den enkeltes rettigheter, interesser og behov i møte med helse- og omsorgstjenesten
- Alle kan henvende seg til Ombudet, men dersom Ombudet skal gå inn i saken må vi ha fullmakt fra den det gjelder
- Ombudet søker en god dialog med brukerne og med tjenestene, og mener det fører til det beste resultat
- Uavhengig og uten instruksjonsmyndighet
- Gratis

Hva kan vi bidra med?

- Informere om rettigheter og tjenestetilbud
- Bidra til forståelse av vedtak
- Dialog med tjenestesteder / være med i samarbeidsmøter
- Informere om klageprosess
- Hjelpe til med å utforme klage

Rett til informasjon

Dersom pasienten eller brukeren samtykker til det eller forholdene tilsier det, skal pasientens eller brukerens nærmeste pårørende ha informasjon om pasientens eller brukerens helsetilstand og den helsehjelp som ytes.

Er pasienten eller brukeren over 16 år og åpenbart ikke kan ivareta sine interesser på grunn av fysiske eller psykiske forstyrrelser, demens eller psykisk utviklingshemning, har både pasienten eller brukeren og dennes nærmeste pårørende rett til informasjon etter reglene i § 3-2.

Samtykke

- Hovedregelen er at helsehjelp bare kan gis med pasientens samtykke
- Krav til gyldig samtykke:
 - frivillig, informert, uttrykkelig og avgitt av en kompetent person
- Skriftlig/muntlig uttrykkelig/stilltiende

Vurdering av samtykkekompetanse

- Dersom man åpenbart ikke er i stand til å forstå hva samtykket omfatter kan samtykkekompetansen falle bort.
- Den som yter helsehjelp avgjør spørsmålet om samtykkekompetanse, slike vurderinger gjøres kontinuerlig
- Avgjørelsen skal være begrunnet og skriftlig
- Pasienten og dennes nærmeste pårørende skal om mulig straks informeres

Ved manglende samtykkekompetanse

- Ved manglende samtykkekompetanse er det helsepersonellet avgjør om, og i hvilken utstrekning, det skal gis helsehjelp
- Nærmeste pårørende vil i slike tilfeller ha rett til informasjon og rett til å medvirke på vegne av pasienten
- Det kan (og bør) innhentes informasjon fra pasientens pårørende om hva pasienten ville ønsket, når man skal avgjør hvilken helsehjelp som skal bli gitt
- Dersom pasienten motsetter seg helsehjelp, kreves det det lovhjemmel for å gi helsehjelp

Nærmeste pårørende

- I utgangspunktet den som pasient/bruker har utpekt
- Der pasienten ikke kan gi uttrykk for dette er det den som har hatt løpende kontakt, med utgangspunkt i en gitt rekkefølge, som er listet opp i pasient- og brukerrettighetslovens § 1-3

Rettigheter for nærmeste pårørende

- rett til informasjon og opplæring
- Rett til tjenester for å lette omsorgsbyrde:
 - avlastning, omsorgsstønning, råd- og veiledning
 - andre tjenester som kan ha avlastende effekt

Utvidede rettigheter dersom pasienten ikke har samtykkekompetanse:

- rett til medvirke i utforming av tjenester og ved valg av behandling
- rett til å påklage vedtak etter fullmakt eller som verge
- rett til å uttale seg om hva pasient/bruker vill ha ønsket med tanke på helsehjelp

Tvang

- Pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 4A
- Tjenestestedet må fatte vedtak
- Pårørende og den det gjelder skal få informasjon om vedtaket

- Tillitsskapende tiltak må være forsøkt
- Dersom helsehjelpen ikke blir gitt, kan føre til vesentlig helseskade
- Helsehjelpen må anses nødvendig
- Tiltakene må stå i forhold til behovet for helsehjelpen
- I tillegg må helsehjelpen etter en helhetsvurdering framtre som den klart beste løsningen

Medisinbruk

- det er legen som er ansvarlig for den medisineringsen som blir gitt
- Pasienter/brukere, evt pårørende, har rett til å få informasjon og medvirke i valg og utforming av helsehjelpen, men det er helsepersonell som har ansvaret
- I situasjoner hvor man er uenig i behandling/medisinering kan man klage dersom man mener at det er uforsvarlig eller at man ikke har fått informasjon eller medvirket

Verdighetsgarantien

§ 3. Tjenestens innhold

Tjenestetilbudet skal innrettes i respekt for den enkeltes selvbestemmelsesrett, egenverd og livsførsel og sikre at medisinske behov blir ivaretatt. For å oppnå disse målsettingene skal tjenestetilbudet legge til rette for at følgende hensyn ivaretas:

- a. *En riktig og forsvarlig boform ut fra den enkeltes behov og tilstand.*
- b. *Et variert og tilstrekkelig kosthold og tilpasset hjelp ved måltider.*
- c. *Et mest mulig normalt liv, med normal døgnrytme og adgang til å komme ut, samt nødvendig hjelp til personlig hygiene.*

- d. Tilby samtaler om eksistensielle spørsmål.
- e. Lindrende behandling og en verdig død.
- f. Å bevare eller øke sin mulighet til å fungere i hverdagen. Omsorgen skal bidra til habilitering og rehabilitering.
- g. Faglig forsvarlig oppfølging av lege og annet relevant personell, som sikrer kontinuitet i behandlingen.
- h. Tilby eldre som bor på helseinstitusjon enerom.
- i. at par som ønsker det skal kunne bo sammen.

Vergemål og fremtidsfullmakt

Det er Statsforvalteren som oppnevner verger og det vil komme frem av vergeutnevningen hvilke områder vergen representerer/hjelper pasienten.

Fremtidsfullmakt er et alternativ til vergemål:

«En fremtidsfullmakt er en fullmakt til én eller flere personer om å representere fullmaktsgiveren etter at fullmaktsgiveren på grunn av sinnslidelse, herunder demens, eller alvorlig svekket helbred ikke lenger er i stand til å ivareta sine interesser innen de områdene som omfattes av fullmakten.»

Vergemålsloven kapittel 10

- kan helt eller delvis erstatte vergemål
- gir mer selvbestemmelse med tanke på hvem som skal representere pasienten, og hvilke områder fullmakten skal gjelde for

Via Statsforvalteren sine nettsider er det en lenke til [vergemålsportalen](#) for mer informasjon

Verge vs nærmeste pårørende

- Verge står langt nede på listen over de som kan være nærmeste pårørende.
- En verge regnes kun som nærmeste pårørende med en rolle i helsespørsmål, der det ikke er andre nærstående pårørende.
- Alternativt der vedkommende selv har utpekt vergen som sin nærmeste pårørende.
- verge overtar med andre ord ikke nærmeste pårørendes rettigheter
- de har ikke rett til journalinnsyn

Kontaktinformasjon

Lille Grensen 7, 0159 Oslo

Telefon: 23 13 90 20

post@ombudet.no

www.ombudet.no

LinkedIn

